

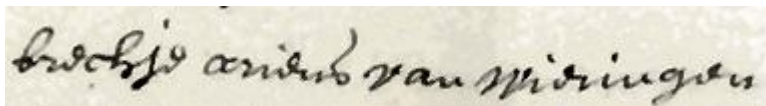
De Grutmolen van Zwammerdam

Bregje van Wieringen contra Cornelis baron van Aerssen

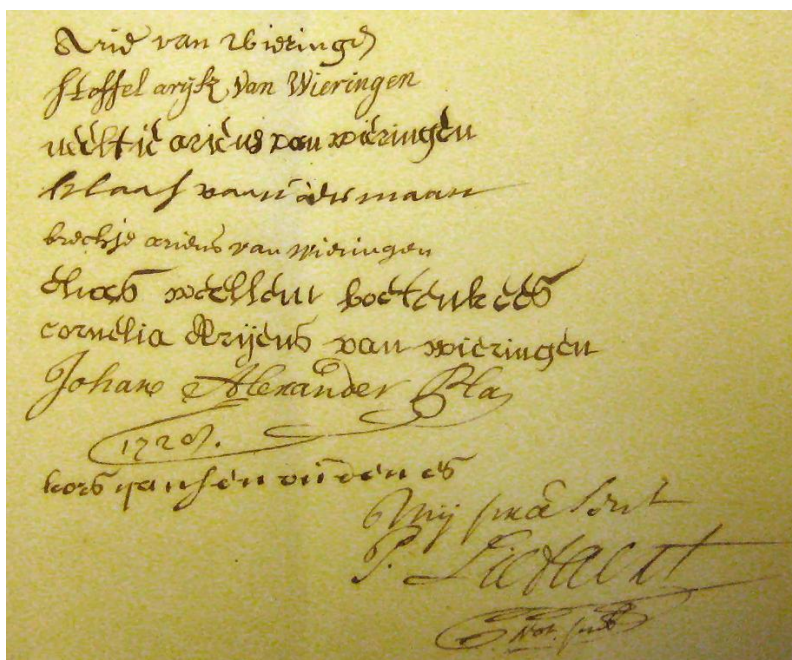
Fons van Wieringen

Den Haag 2011

Meer dan tien jaar lang procedeert Bregje van Wieringen tegen Cornelis baron van Aerssen, heer van Voshol, waaronder Zwammerdam valt, en weigert het vergunningsgeld voor haar grutmolen te betalen¹. Na tien jaar procederen heeft ze wel wat gewonnen: ze moet het vergunningsgeld wel betalen maar krijgt een lager tarief en een vergunning om nu ook in Reeuwijk meel en grutten at te zetten.

Op 14-8-1735 was via boedelscheiding aan Bregje van Wieringen en haar man Claas van der Maan toebedeeld uit de erfenis van haar vader Arij van Wieringen 'een huijs en erve met desselfs grutterij alsmede de kaakberg en al wat aard en nagelvast is, staande en gelegen binen den dorpe van Swammerdam, strekt van de Straatweg af tot aan de Remonstrantse kerk toe, belend ten ooste deselve kerk en ten weste de Straatwegh, mitsgaders nog een stalling met desselfs erv, staande mede, ende gelegen over het voorsz. huijs, belend noorde de Heereweg, ten zijde Dirk Hogenes, die ten weste mede naast gelegen is, en ten ooste Anthony Punt, welke partijen sijn belast met vijf stuivers kerckerenten jaarlijx aankomende de publieque gereformeerde kerk te Swammerdam'.

Boedelscheiding na het overlijden van Gooltje Stoffels Hoornevelt tussen Arij van Wieringen en zijn kinderen en schoonkinderen Stoffel van Wieringen, Neeltje van Wieringen, Klaas van der Maan, Bregje van Wieringen, Elias Willemsz Boetekees, Cornelia van Wieringen (17-10-1728, NA Nieuwkoop, nots. Pieter Lietaert).

Voor het oprichten van de grutterij was op 12 april 1719 door de heer van Hogerheijde² als heer van den dorpe en den lande van Voshol aan Pieter de Meijer³ gewezen grutter te Gouda toestemming verleend. De conditie was dat jaarlijks een recognitiegeld betaald zou worden van 25 gulden met ingan van 12 april 1720. In 1720 wordt het geheel omschreven als een huis en erf met kaakberg, stalling en grutterij met molen, steen en zevenbakken. De stalling was nodig voor het paard dat de grutmolen ronddreef.

¹ Geschil tussen Cornelis van Aerssen en Bregje van Wieringen, grutter, over achterstallig recognitiegeld, 1757-1759 (Nationaal Archief, Archief van de heerlijkheid Voshol, invnr. 150 en 151).

² Cornelis van Aerssen, vrijheer van Hoogerheide en half-Ossendrecht, heer van Meteren, Triangel en Voshol, ontvanger-generaal van Holland, Zeeland en Westvriesland, geboren 1646, overleden 1728, huwt 1678 Maria Pauw (1653-1733).

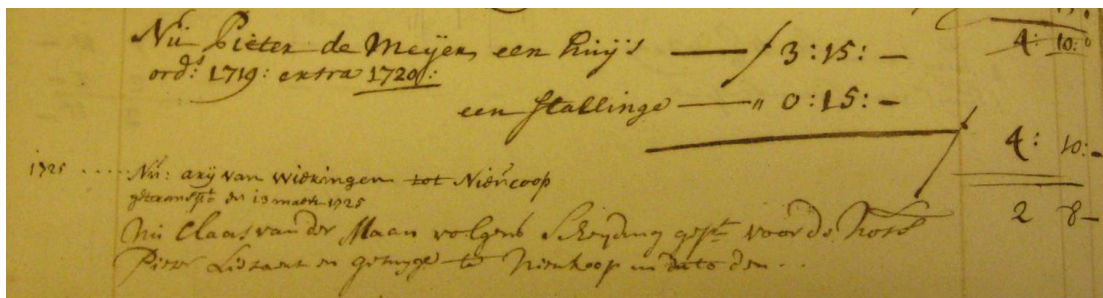
³ 30-9-1720 Pieter Joosten de Meijer, grutter, en Sara Vermij, echtelieden en wonend te Zwammerdam, zijn schuldig aan Jacobus van Broijel, koopman te Amsterdam aan de Nieuwe Dijk, een bedrag van 1274 gulden 17 stuivers. Gesteld onderpand: een huis en erf met kaakberg, stalling en grutterij met molen, steen en zevenbakken te Zwammerdam (RA Zwammerdam, invnr. 26, fol. 147).

Rotterdams tegeltabelau van een grutterij met rosmolen (1745). (Rotterdams Historisch Museum).

Interieur van een grutterij, met middenin een rosmolen met paard links een toonbank waaraan drie vrouwen, twee jongens en één meisje staan. Op de voorgrond lopen twee mannen met een zak op hun rug. Rechts een raampartij waardoor een marktkraam te zien is. In de winkel staan diverse instrumenten. Boven het balkenplafond vliegen twee putti die een tekstdoek vasthouden waarin het opschrift: 'De Grutterij / brengt voordeel bij / Doch zonder zegen / loopt alles tegen / zendt dan o Heer / Uw zegen neer'.

Ron Tousan verduidelijkt de opzet en werking van een grutmolen, we geven zijn uiteenzetting weer⁴. Boekweit was een zeer belangrijke voedingsbron. Om boekweit voor consumptie geschikt te maken moesten de korrels ontdaan worden van hun taaie vliezen. Dat gebeurde met een boekweitmolen. De boekweitmolen is anders vormgegeven dan een korenmolen. Men bediende zich hierbij bijna uitsluitend van rosmolens. Het mechaniek was veel kleiner dan bij windmolens en vaak in het huis van de molenaar ingebouwd. Graan voor korenmolens was al door middel van het dorsen van zijn vlies ontdaan. Boekweit kon niet op dezelfde manier als granen van zijn omhulsel worden ontdaan. De veel vastere en hardere dop moest worden gebroken en van de kern afgescheiden. Hiervoor was het noodzakelijk dat de dop niet taai maar broos was. Om die reden werd boekweit eerst gedroogd in een droogplaats. Bij elke grutterij was zo'n droogplaats aanwezig. In de maalderij bevonden zich twee paar stenen. Het eerste paar bestond uit breekstenen, waar door wrijving de doppen van het zaad werden gebroken. Uit de breekstenen rolden de gebroken doppen en de boekweitekernen op het zeeftoestel. Dit bestond uit boven elkaar geplaatste zeven die door de molen werden geschud. Elke zeef bevatte steeds fijnmazigere openingen, waarbij de bovenste zeef alleen de grotere kernen vasthield. De doppen werden uit de korrels door middel van wind, een zogenaamde wanmolen, weggeblazen. Hiervoor was een constante aandrijving nodig en die geschiedde door middel van een paard dat al rondjeslopend het mechanisme in beweging bracht (pag. 146).

⁴ Ron Tousan (2008). *Granen en grutten. Korenmolenaars en grutters in Berkel en Rodenrijs*. Kampen: Drukkerij Zalsman.

Verponding Zwammerdam:

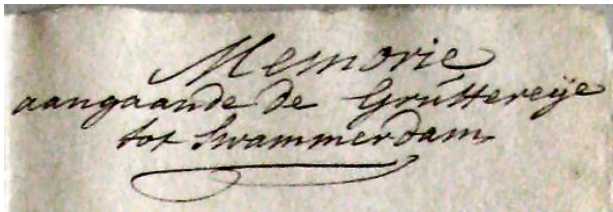
Nu Pieter de Meijer een hujs 3:15
een stalling 0:15

1725 nu Arij van Wieringen tot Nieuwkoop

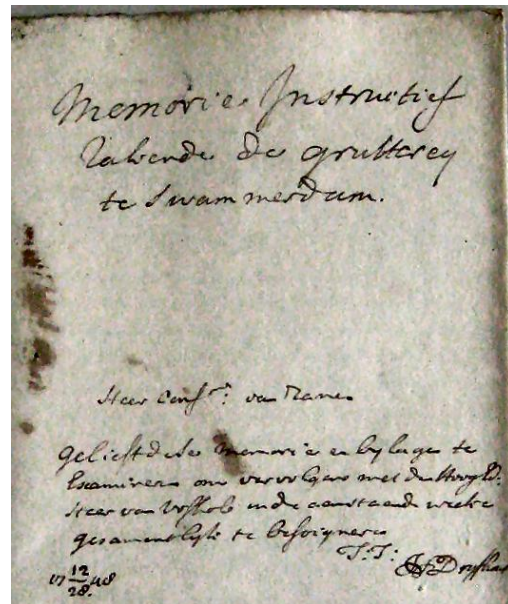
Getransporteerd 13 maar 1725

Nu Claas van der Maan volgens scheijding gepasseerd voor notaris Pieter Lietaart en getuijgen in dato ...

Pieter de Meijer heeft in november 1721 de grutterij met gereedschappen verkocht aan de bakker Cornelis van der Bijl⁵. Van der Bijl sluit een nieuwe overeenkomst (scabinaal accordt) met de rentmeester van de heer van Voshol inhoudende een permissie en een recognitiegeld van 25 gulden per jaar. Cornelis van der Bijl blijkt echter onwillig om het recognitiegeld te betalen, de heer van Hogerheijde meldt dat de schout Jan Bosman op 4 december 1722 bij hem is geweest en dat vanwege onwilligheid van de grutter de schout de (grut)molen aan de ketting heeft doen leggen. Ook deze eigenaar doet de grutterij al snel weer van de hand, op 13 maart 1725 verkoopt hij de grutterij aan Arij van Wieringen te Nieuwkoop, de koopsom is 1100 gulden. Sedert 1 november 1725 heeft Arij van Wieringen het recognitiegeld van 25 gulden betaald zonder ooit daar iets tegen gezegd of gedaan te hebben, aldus de Memorie aangaande de grutterij tot Swammerdam.

Memorie Instructief rakende de grutterij te Swammerdam. Gelieft de memorie en bijlagen te examineren om vervolgens met den HoogEd Heer van Voshol in de aanstaande weken gesamenlijk te besoigneren. 28-12-1748 Drijfhout⁶.

De grutterij was in 1735 overgegaan op Bregje van Wieringen en haar man Claas van der Maan. Na het overlijden van Claas van der Maan had zijn weduwe Bregje van Wieringen haar overbuurmans broeder ('een quaataardige boer van Aarlanderveen', aldus de Memorie) geconsulteerd en weigert ze thans de verschuldigde recognitiegeld te betalen, terwijl haar man dat wel gedaan heeft een en twintig jaar lang, vanaf 1725 tot aan 1 november 1746, de jaren 1747 en 1748 staan nu open.

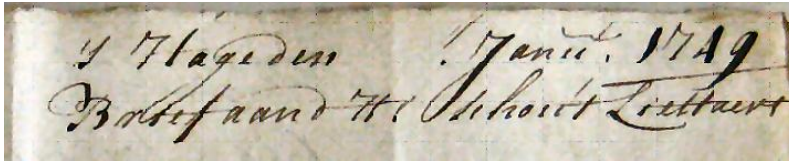
De ambachtsheren van Voshol hebben niet minder recht om een gutterij toe te laten dan de ambachtsheren van Maasland en Maassluis, het eigendom van de heer van Voshol is volledig, zo stelt de Memorie.

Waarom Bregje van Wieringen weigerde het recognitiegeld te betalen kan te maken hebben met persoonlijke overwegingen en omstandigheden, maar kan ook te maken hebben met de algemene situatie van het land in 1747. In de Oostenrijkse successieoorlog, waarin Oostenrijk en Frankrijk tegenover elkaar stonden, koos de Republiek in 1747 de kant van Oostenrijk, om zo een bufferzone tussen de Republiek en Frankrijk in stand te

⁵ 30-1-1722 Jacob Hoogenes en Cornelis van Leeuwen, wonend te Zwammerdam, met procuratie van Pieter de Meijer, verkopen aan Cornelis van der Bijl, wonend te Zuid-Waddinxveen, een huis en erf met grutterij en kaakberg achter het huis, alsmede een tuintje te Zwammerdam aan de straatwijk, strekkend van het dorp tot het erf van de kerk, belend ten oosten de Remonstrantse kerk en ten westen de straatwijk, mede een stalling tegenoverstaand. Koopsom 1250 gulden (RA Zwammerdam, invnr. 27, fol. 14).

⁶ Waarsch. Mr. Johan François Drijfhout, ged. Den Haag 17 aug. 1708, advocaat-consulent en domeinraad van de erfstadhouder, begr. Den Haag (Kloosterkerk) 28 maart 1792.

houden, waarop Franse troepen de zuidelijke Nederlanden binnenvielen. In enkele weken veroverden de troepen van Lodewijk XV de belangrijkste plaatsen in Zeeuws-Vlaanderen. In paniek werd prins Willem (IV) op 2 mei 1747 benoemd tot Captein-Generaal en Stadhouder van alle gewesten van de Republiek.

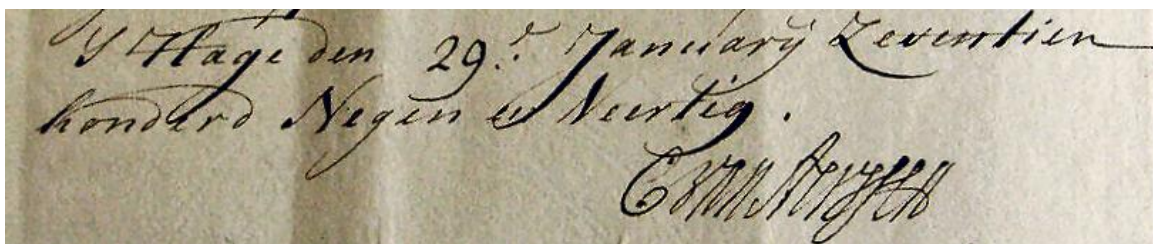
's-Hage den 1. Januari 1749
Beroefaan 't 's-Hage Schout Pieter Lietaert

Op .. januari 1749 schrijft (waarschijnlijk) de rentmeester van Cornelis van Aerssen aan Pieter Lietaert, schout van Zwammerdam: Heer Schout, zende Uwe hier beneevens een insinuatie sijn HoogEd verzoekt als dat Uwe dezelve door twee scheepenen van Swammerdam gelieft te laten doen aan de wed. van Klaas van der Maan en daarvan het relaas aan sijn HoogEd te laten toekomen ...

Vermits de menigvuldige ... en vooral met het aanstaande huwelijk van den Hr van Hogerheijde heeft sijn HoogEd nog geen occasie gehad om de acte van aanstellingen van de regenten in gereetheijt te brengen, dog zal zulks doen, als sijn HoogEd wederom van Haarlem zal terug gekomen zijn.

Op 29 januari 1749 tekent Cornelis van Aerssen⁷ te 's-Hage een brief waarin hij stelt: Twee schepenen van Swammerdam hiertoe versogt zullen sig uijt name van ons ondergeschreeve vervoegen ter woonstede ende aan den persoon van Bregje van Wieringen weduwe wijlen Klaas van der Maan ende haar aanseggen en insinueeren dat sijn geïnsinueerde aan ons ondergeschreeve ten agteren zijnd twee jaren recognitie van de grutmolen te Swammerdam waarvan sijn eigenaresse ofte besitster is, verscheenen den laatsten october zeventien honderd zeven en veertig en zeventien honderd agt en veertig respectie, tot vijf en twintig gulden 's-jaars, dat wij ondergeschreeve haar geïnsinueerde in wijlen haar voorn. man daaromme al iteratievelijk in het vriendelijke hebben laten aanmanen.

Endewijl zulks tot nu toe van geen effect is geweest, zo zult gij lieden haar geïnsitueerde nogmaals en voor het laatst, in der minne, dog niet te min ernstelijk aanmanen en afvragen of sijn geïnsinueerde alsnog de twee jaren agterstallige recognitiën aan ons onderschreeve of onsen rentmeester gelieft te voldoen of dat wij ondergeschreeve bij nalatigheijt ofte langer uijtstel van de gemelde voldoeninge zodanige rechterlijke middelen zullen aan de hand nemen als waarvoor de geïnsinueerde tot haar pligt zal kunnen worden gebragt, protesteert voorts van alle kosten, schaden, injuteressen bij ons ondergeschreeve deswegen reeds gehad ende geleden ende nog te hebbende te lijden en relateert uw wedervaren in geschrifte.

's-Hage den 29. Januari 1749
honderd Negen en veertig.
Cornelis van Aerssen

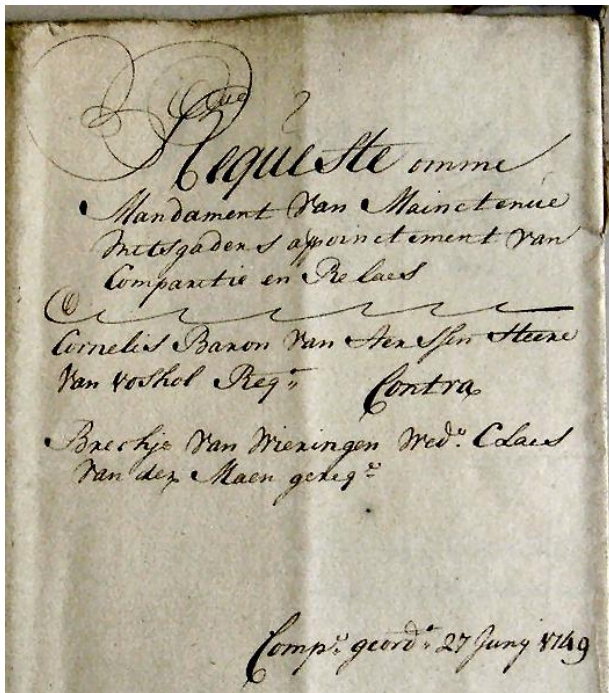
's-Hage den 29^e Januarij zeventien honderd negen en veertig

C. van Aerssen

De twee schepenen die er op uit worden gestuurd zijn Huijbert Outhuijsen en Reijer van Honingen. Op 4 februari 1749 hebben wij Reijer van Honingen en Huijbert Outhuijsen, scheepenen van Swammerdam, deese geannaxeerde insinuatie na sijn forma te werk gelegd, gaff de gemelde weduwe wijlen Claas van der Maan ons tot antwoordt 'dat ik hoor', welke wij relatieze met wedervaren te sijn Uw Huijbert Outhuijsen, Reijer van Honingen

⁷ Cornelis van Aerssen, heer van Voshol, Hoogerheide, Aarlanderveen, Meteren, Triangel en half-Ossendrecht, gedeputeerde ter Rekenkamer, baljuw van Voshol, hoogheemraad van Delfland, geboren 21 april 1698, overleden 17 november 1766, huwt 16 april 1719 Anna Albertina van Beijeren van Schagen (1699-1762).

Vervolgens wordt de deurwaarder van de Hoge Raad van Holland⁸ ingeschakeld.

21 juni 1749

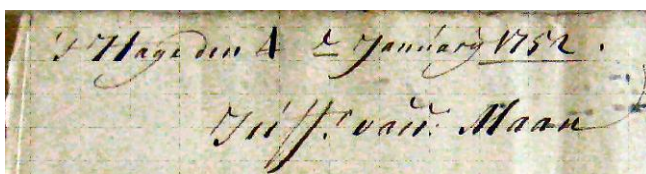
De annex requeste en appointement van comparitie in dato 21 juni 1749 heb ik ondergeschreeve ordinaris deurwaerder van den Ed. Hoogen Raede van Hollandt ten versoeke van Cornelis baron van Aerssen heere van den dorpe ende den lande van Voshol waeronder Swammerdam ressorteert, requirant op huijden den 23^e Junij 1749 van wegens de Hoge Ovrigheid tot Swammerdam voornoemt behoorlijk geinsinueert aan Brechje van Wieringen weduwe wijlen Claas van der Maan ommen en ten fine als in den voorschreeve appointment staet geexpresseert. Ende hebben ten behoeve van de voornoemde geinsinueerde gelaten behoorlijke copie van de voorschreeve requeste en appointement met acte van insinuatie waer op dezelve aen mij tot antwoord gaf 'ik zie'.

Twelk Uedele mogende relateere,

Christ. Glaazer

Het Hof alvorens te besluiten op het request ordonneert partijen op vrijdag den 27 Junij 1749 te compareeren voor de heeren en Mrs. Willem Pauw en Abraham van Ruster, Raaden in den Hoge Rade als commissarissen die hen luiden hooren en vereenigen sullen ..

Dan doet zich een ontwikkeling voor die het proces beïnvloedt. De belastingontvanger van Gouda verbiedt de grutter in Reeuwijk grutterswaren te bezorgen. Dat acht de rentmeester onjuist. Op 17 december 1751 schrijft hij aan Pieter Lietaert: Heer Schout, mij is voorgekomen als dat den hoofcollecteur tot Gouda heeft goetgevonden om onsen grutter van Swammerdam te verbieden van meel en grutten tot Reeuwijk om te rijden en integendeel zulks heeft gepermetteert aan den grutter van Boskoop en Waddingsveen. Twelk mij als zeer wonderlijk voorkomt. Versoeke derhalve of uwe bij occasie tot Gouda moge komen uijt mijn naam voornoemde collecteur eens gelieft te gaan spreken en af te vragen uit kragt van welk artikel uit de nieuwe ordonnantie hij zulks supposeert te mogen verbieden⁹ ...

Ook de weduwe Van der Maan moet in actie komen en protesteren tegen de handelswijze van de Goudse ontvanger en dit feit mededelen aan de betrokken raadsleden. Op 4 januari 1752 verzoekt de rentmeester Juffrouw van der Maan zich tot de gecommitteerde raden te wenden: Nadat UE soon in Den Haag is geweest zo heeft den HoogEd Heer van Voshol gesproken met den heer Advocaat Drijfhout en aan denselven in brief van collecteur Calins (?) waarbij aan UE het rijden met meel en grutten tot Reeuwijk verboden heeft gecommuniceerd, is het advies als dat UE ten spoedigste request zouden doen presenteren aan de Heeren Gecommitteerde Raden om daarbij van het geval kennis te geven en tevens te versoecken om tot Reeuwijk te mogen omrijden etc. Zijnde dit het urgentste middel dat is waarom den Heer van Voshol versoeckt dat U zelve zodra mogelijk is doet

⁸ De Hoge Raad van Holland en Zeeland, was vanaf 1581 het hoogste gerecht voor deze provincies. De Hoge Raad van Holland en Zeeland fungeerde als beroepscollege voor vonnissen van het Hof van Holland.

⁹ In 1769 vaardigde de Staten van Holland een ordonnantie uit waarin het 'ventjaagen' werd veroordeeld en het grutters verboden werd bij klanten in een ander dorp te bezorgen 'eenig boekweitmeel, grutten, gort of andere waaren tot de grutters neering behorende'.

werkstellig maken alsmede kennis te bekomen hoe en wat gedisponeert zal zijn, in afwagting van tzelve, zo blijve ...

Het bezorgen van grutterswaren door de grutter van Zwammerdam in Reeuwijk is daar natuurlijk niet onopgemerkt gebleven. Op 28 januari 1752 schrijft de schout van Reeuwijk, Daniel van Beke¹⁰, aan Van Aerssen 'aangaande de affaire van den grutter van Swammerdam diend tot berigt dat den bode alhier gisteren tot Gouda de collecteur van 't gemaal daar over gesproken heeft, die gezegt heeft nog geen tijding of ordere dienaangaande uijt 's-Hage hadde bekoomen en aan mijn alzo geen positief antwoord konde geeven.

Soo het mij toeschijnd sal 't langzaam koomen, de grutter van Swammerdam komt alle weeken alhier met meel en grutten omrijden en krijgt geen nadere interdictie van voorgemelde collecteur, ik heb voorleden dingsdag de grutter selfs daar over gesproken'.

De schout meldt verder dat 'het accident op mijn rugge is nu soo goed als geneesen dewijl het al 4 a 5 daagen toe is geweest'.

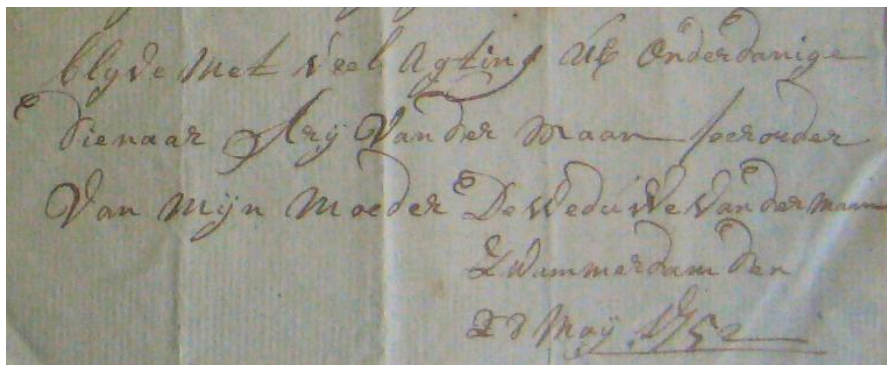
Na toewensinge van gezondheid, lang leeven en zegeninge Godes aan den hoog Ed Geb heere en mevrouw van Voshol en de edele en vermaarde familie, als meede aan Ued, blijve naar offerdes van mijn dienst en hertelijke salutatatie ook van mijn huisvrouw en swager Van Heijningen, met alle agtinge en reverentie.

Daniel van Beke voegt ook nog een passage toe over het overlijden van Prins Willem IV in oktober 1751: Wij hebben met hert en siele gehoopt en gewenst soo het God de heere zoo behaagd hadde dat nog in lange jaaren die begrafenis niet hadde gesien geworden, maar wat sullen wij seggen de heere der heeren, doe ons dien lieven en goedaardigen Prince heeft gegeven heeft behaagd hem van ons weder tot sig te roepen, Godes naame sij gedankt en zijnen wille moet geschieden.

Willem IV stierf op 22 oktober 1751 in Den Haag, de teraardebestelling vond plaats op 4 februari 1752 in de grafkelder van de Oranjes te Delft. De schout vermeldde in zijn brief: 'P.S. ik sal de klokke alhier weder laten luiden, soo als ik over het afsterven van Sijn Hoogheijd hebbe laten doen.'

Mijn heer: UEdw Dienaar en vriend

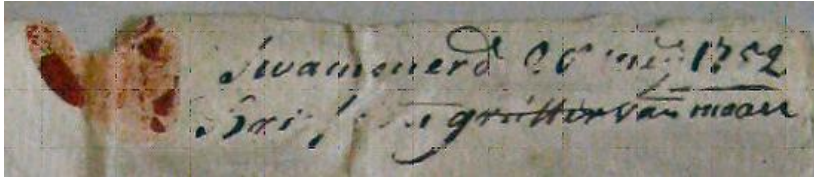
D. van Beke.

Blyde met veel agting als Onderdanige
Dienaar Arij van der Maan soerouder
Van mijn moeder De weduwe van der Maan
Zwammerdam den
28 Maj 1752

Op 28 mei 1752 schrijft, in een ongeoefende stijl, Arij van der Maan, zoon van Bregje van Wieringen, aan de Hoogedele, welgeboren Heer Baron Cornelis Aerssen: Wyl ik laastlede maandag sijnde den 22 Maj van Ued rentmeester ben versogt om een lettertije te schrijven hoe en op wat wijs men het request zoude representeren zo zoude mijn versoeck zijn dewijl ik de naastgelegene plaas of district en te meer omdat het dezelfde heerlijkheit en balijonare is om met mijn meel en grutten op Reeuwijk te rijden, te debiteren, voeren met uijtsluiting van niemant anders wie het soude mooge sijn, twijffele niet of kan geschieden wyl daar twee een request hebben gepresenteert om grossiers te mogen sijn van zout en zeep op Rewijk en hebben het verkregen selfs zijn ze woonagtig onder Rijnland des te beter, besluit ik dit kan geschiede omdat onse opperhoofd collecteur en Ter Gou (Gouda) een en dezelve is en ten tweede omdat wij onder Zwammerdam moeten Goutse selen hebben en ten derden moeten bakkers Goutse maat ter moolen brengen, verzoeke het ten spoedigste mag geschieden wyl dat kragtig benadeeld word, blijve met veel agting Ued onderdanige dienaar Arij van der Maan per order van mijn moeder de weduwe van der Maan, Zwammerdam 28 maj 1752.

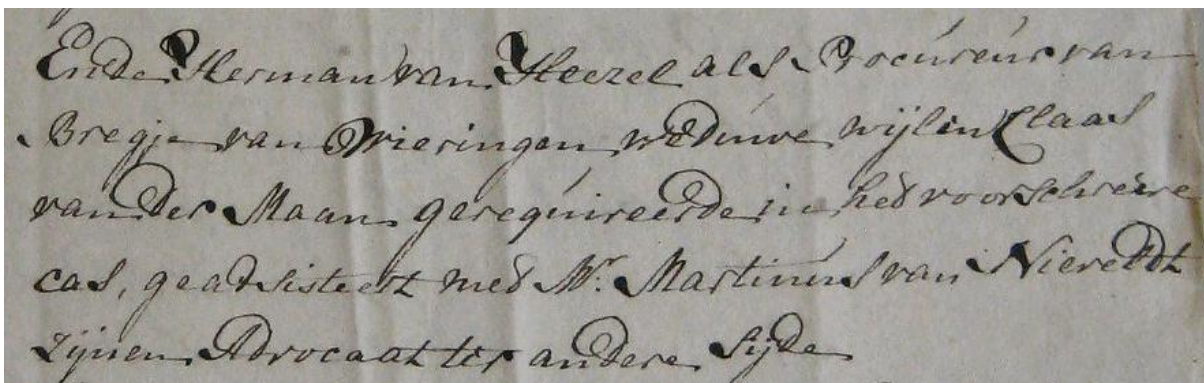
¹⁰ Wellicht identiek met of de zoon van Daniel van Beke, schout en notaris te Bodegraven, leerde schilderen van Jan Weyerman, die enige jaren bij hem inwoonde, en heeft in navolging van Weyerman stillevens geschilderd. Poot droeg hem in 1711 een gedicht op (*Nieuw Nederlandsch Biografisch Woordenboek*).

Bregje van Wieringen, woont intussen Bodegraven en verkoopt op 27-10-1758 aan haar zoon Arij van der Maan, wonend te Zwammerdam, het huis en erf, zijnde de grutterij te Zwammerdam, strekkend van de Hereweg tot de Remonstrantse kerk, die ook ten zuiden belend is en ten noorden de straatwijk; nog een stal met een pakhuis, gelegen als het vorige tegenover het genoemde huis, strekkend van de Hereweg tot Crijn van Straaten, die ook ten noorden belend is en ten zuiden Zuzanna Outshoorn; nog een tuintje, strekkend van de Kerklaan tot het land van de heer van Son. Koopsom 2500 gulden (RA Zwammerdam, invnr. 28, fol. 253v/ RA Alphen, invnr. 36).

De uitspraak van het Hof volgt op 3 april 1759. In de uitspraak worden de twee zaken aan elkaar verbonden: de achterstallige vergunningsgelden en de toestemming om de grutterwaren ook in Reeuwijk af te zetten: Uit kragte van seeker appointment commissariaal van den Hoogen Raade van Holland in dato den 21 juni 1749 zijn op huijden den 3 April 1759 voor ons Mr Willem Pauw en Anthonij Hendrik van Hees Raeden in deselven Hoogen Raade als commissarissen, hebbende tot adjunct Mr Iman Pauw griffier van desselven Hooge Rade gecompareerd.

Cornelis Thierry de Bye als procureur van Cornelis baron van Aerssen heere van den dorpe en den lande van Voshol waaronder Swammerdam en Reeuwijk ressorteren requirant Mr. Bernardus Thierry de Bye zijne advocaat ter eenre.

Ende Herman van Heezel als procureur van Bregje van Wieringen weduwe wijlen Claas van der Maan gerequireerde in het voorschreeve cas geadsisteert met Mr. Martinus van Nieveldt zijnen advocaat ter andere sijde.

Het Hof keurt de uitbreiding van de bezorging naar Reeuwijk goed, zolang daar geen eigen grutterij is: Ende sijnden voornoemden partijen door tusschenspreken van ons commissarissen met den anderen overeengekomen ende verdraagen dat de gerequireerde en haar erfgenamaen en nakomelingen mitsgaders ook alle diegenen dewelke in der teijde eijgenaer sullen sijn van de grutterije te Swammerdam jeegenwoordig de gerequireerde toebehorende privatevelijk en alleen met uitsluitingen van alle anderen daer sullen ... te excerceeren de grutneeringe soo lange sijlieden sullen koomen goed te vinden gelijk het ook aan anderen gelijk het ook aan de gerequireerde en haer successeurs soo veel als het de requirant als Heer aangaat sal werden toegelaten met hunne waaren op Reeuwijk te rijden om deselven daer te debiteeren soodanig nogtans dat sulks niet anders nog verder sal werden gedooft dan zoolang als tot Reeuwijk geen grutterije zal sijn mits betaalende aen den requirant ofte den respectieve heeren of vrouwen van Voshol indertijd op den laasten October van ieder jaar voor recognitie desweegens de somme van vijftien gulden.

*Ende, alst de voornoemde Procureur op al, gee-
 ne, voorschreef id hadden verstuigt Condemnatie
 en geconventieet respectie. **Hog. Hof**
 De voornoemde gattigen gecondemneet en con-
 demneet deselve, mit deisen in den inhoudes
 en nakoomen van het boorenstaende Verbael
 en verdragh.
Uitgegeven voor copie bij mij.
 Iman Pauw.*

... nakoomen van het bovenstaende verbael en verdragh.

Uitgegeven voor copie bij mij

Iman Pauw.

Het achterstallige recognitiegeld moet wel worden betaald zeker over de jaren 1747 en 1748 en tegen het oude tarief, voor de latere jaren wordt een lager tarief gehanteerd, de proceskosten hoeven niet te worden betaald: Dat voorts den gerequireerde binnen den tijd van ses weeken na het sluijten van deesen verbaale aen handen van ... den requirant of desselfs voornoemde procureur voor de twee agterstallige jaren recognitie derselver grutterije verscheenen ultimo october 1747 en 1748 als van ouds sal betalen den somme van vijentwintig guldens voor ieder jaer en sulx desweegens tesamen de somme van vijftig guldens gelijk mette als vooren voor de jaaren recognitie verscheenen ultimo october 1749, 1750, 1751, 1752, 1753, 1754, 1756, 1756, 1757, 1758 de somme van tien guldens en dus voor de voorschreeve tien jaeren te samen de somme van honderd gulden. En dat daar meede sal afsijn en cesseren het voorschreeve verzoek van mandament van maintenne met compensatie van kosten.

Na deze uitspraak kan Bregje van Wieringen weinig anders doen dan betalen, op 15 mei 1759 betaalt ze het vastgestelde bedrag van 150 guldens aan Cornelis Thierry de Bye, de procureur van Cornelis baron van Aerssen.

*Copie
 Ontfangen uijt handen van dhr Procureur van Heezel
 de somme van hondert en vijftig guldens in gevolge
 het geconvenieerde ten verbaale den 3 April 1759. tuss
 Schen den Hoog Ed. Heer van Voshol en Bregje van
 Wieringen Wedr wylen Claas van der Maan voor
 den Hogen Rade gesloten. Actum 14 Mey 1759.
 Was get. / Cte Thierry de Bye.*

Ontvangen uijt handen van dhr Procureur van Heezel de somme van hondert en vijftig guldens ingevolge het geconvenieerde ten verbaale den 3 April 1759 tusschen den Hoog Ed Heer van Voshol en Bregje van Wieringen weduwe wijlen Claas van der Maan voor den Hogen Rade gesloten. Actum 14 Meij 1759. Was getekend Cornelis Thierry de Bye.

BIJLAGE

De (groot)ouders van Bregje van Wieringen

I. *Cornelis Ariensz van Wieringen*, overl. voor 1694, tr. *Weijntje Dircx Vermij*.

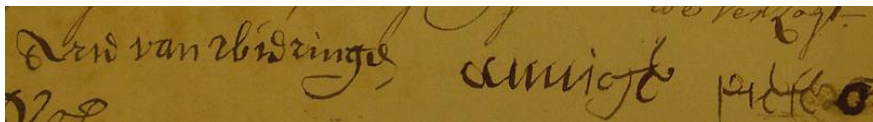
Kinderen:

1. *Adriaen Cornelis van Wieringen*, volgt VII.
2. *Aaltje Cornelis van Wieringen*, tr. *Cornelis Cornelis Buerman de Jonge*.
3. *Marytge Cornelis van Wieringen*, tr. *Cornelis Andries van Staveren*.

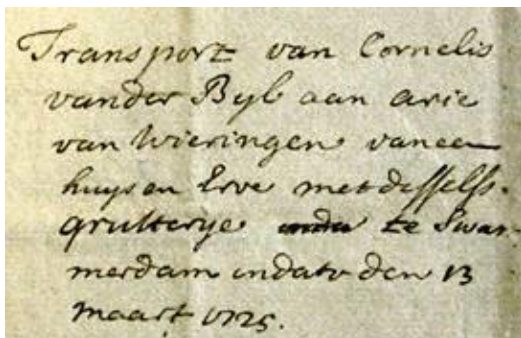
..-5-1694 compareerde **Weijntje Dircx Vermij laetst weduwe van Corn. Ariensz van Wieringen**, Arie Cornelisz van Wieringen ende Corn van Staveren de Jonge getrouwt hebbende Marritje Corn van Wieringen, de welke bekenden vercoft te hebben ende bij desen in eigendom te transporteren aan Corn Buerman de Jonge getrouwt met Aeltje Corn van Wieringen te zamen kinderen en erfgenen van de voornoemde Corn Ariensz van Wieringen (RA Nieuwkoop, invnr. 70, fol.).

1702 Cornelis Adriaensz van Wieringen overleden, gehuwd met Weyntje Dircksz, Erven: Marritgen Dircksz gehuwd met Pieter Boelhouwer te Zevenhoven, zuster van Weyntje Dircksz, ¼ Aaltje Dircksz, ook een zuster, gehuwd met Dirck Pietersz van Staveren, ¼ Adriaen Cornelis van Wieringen 1/6 Aaltje Cornelis van Wieringen gehuwd met Cornelis Cornelis Buerman de Jonge 1/6 Marytge Cornelis van Wieringen gehuwd met Cornelis Andries van Staveren 1/6 (Rinse Penningen).

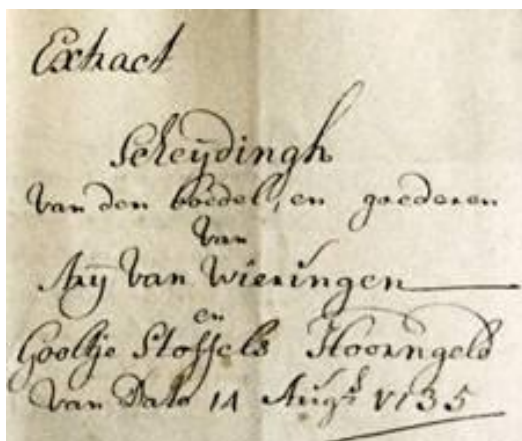
II. *Arie Cornelis van Wieringen*, tr. (1) Nieuwkoop 12-12-1688 *Gooltje Stoffels Hoornevelt*, otr/tr. (2) Nieuwkoop 28-5/17-6-1731 *Annijge Pieters Brak*, weduwe (huwelijksvoorwaarden 4-6-1731 voor nots. Pieter Lietaert te Nieuwkoop).

9-2-1703 Verkocht aan de minderjarige kinderen van Arie Cornelis van Wieringen en Bregje Stoffels Hoornevelt met namen Stoffel, Cornelia en Bregje Ariens van Wieringen (RA Nieuwkoop, invnr. 1, fol. ..).

13-3-1725 Compareerde Cornelis van der Bijl woond onder Zuid Waddinxveen dewelke bekend verkogt te hebben ende bij dezen in vollen eigendom te transporteeren aan en ten behoeve van Arij van Wieringen woont tot Nieuwkoop een huijs en erve met desselfs grutterij alsmede kaakberg met al wat aard en naegelvast is staande en gelegen binnen den dorpe van Zwammerdam strekt van de Straatweg tot aan de Remonstrantse kerk toe belend ten ooste dezelve kerk en ten weste de Straatwijk mitsgaders nog den stalling geleegeen over het voorsz. huijs belend ten noorden de Heereweg, ten zijde Jacob Hoogenes, die ten westen meede geleegeen is en ten oosten Antonij Punt. Welke voorenstaande partijen sijnde belast met vijf stuijvers kerkerente jaarlijks aankomende de publ. gereformeerde kerk alhier, mitsgaders den Heer sijn regtgevende verpondingen en andere lasten gelijk binnen, boven en beneden en voorts met zoodanige vrijdommen en servituijten alles volgens oude brieven. ... (RA Nieuwkoop, extract van nots. P. Lietaert 11-1-1727 i.e. 1757)

14-8-1735 Compareerde Elias Willemse Boetekees, in huwelijk hebbende Cornelia Arijz van Wieringen, Claas van der Maan in huwelijk hebbende Bregje Arijz van Wieringen, Stoffel Arijz van Wieringen ende Gijsbert Elbertsz Stigter in huwelijk hebbende Neeltje Arijz van Wieringen, alle kinderen en erfgenamen van zaliger Arij van Wieringen en Gooltje Stoffels Hoornveld in haar leve egtelieden gewoond hebbende en overleden te Nieuwkoop. De boedscheiding is als volgt: Eerstelijk toegedeijld en aanbeweesen aan Elias Willemsz Boetekees nom ux een huijs en erve staande ... Waar en tegen en mede in voldoening van sijn erfportie aan Claas van der Maan in huwelijk hebbende Bregje Arienz van Wieringen werd toebewesen en aanbedeeld eerstelijk een huijs en erve met desselfs grutterij alsmede de kaakberg en al wat aard en nagelvast is, staande en gelegen binen den dorpe van Swammerdam, strekt van de Straatweg af tot aan de Remonstrantse kerk toe, belend ten ooste deselve kerk en ten weste de Straatwegh, mitsgaders nog een stalling met desselfs erv, staande mede, ende gelegen over het voorsz. huijs, belend ten noorde de Heereweg, ten zijde Dirk Hogenes, die ten weste mede naast gelegen is, en ten ooste Anthony Punt, welke partijen sijn belast met vijf stuijvers kerckerenten jaarlijx aankomende de publieque gereformeerde kerk te Swammerdam .. (RA Nieuwkoop, extract van nots. P. Lietaert 18-3-1757).

...-... Neeltje Ariens van Wieringen, weduwe van Gijsbert Elberts Stigter
 Elias Boetekees in huwelijk hebbende Cornelia Arisse van Wieringen
 Hendrik van Wieringen¹¹ en Dirk van der Maan (Bodegraven) zijn voogden over het kind van Neeltje en Gijsbert
 Bregje Arisse van Wieringen weduwe van Claas van der Maan wonende te Swammerdam
 Gezamenlijk erfgenamen van Stoffel Arisse van Wieringen overleden te Noorden (ORA invnr. 4, ...).

Kinderen:

1. *Cornelia*, ged. 7-2-1694.
2. *Stoffel*, ged. Nieuwkoop (geref.) 15-5-1695.
3. *Cornelia Arisse van Wieringen*, ged. 24-06-1696 tr. *Elias Boetekees*.
4. *Bregheje*, ged. 18-5-1698.
5. *Bregheje Arisse van Wieringen*, ged. 18-4-1700, tr. *Claes van der Maen*.

1751-1752 Verzoek van Bregje van Wieringen, grutter in Zwammerdam, aan Cornelis van Aerssen om haar zaak uit te mogen breiden over Reeuwijk (1751-1752). Geschil tussen Cornelis van Aerssen en Bregje van Wieringen, grutter, over achterstallig recognitiegeld, 1757-1759 (NA Archief, Archief van de heerlijkheid Voshol, invnr. 150 en 151).

4-8-1758 Bregje van Wieringen, weduwe van Claas van der Maan, wonende te Bodegraven, ter eenre, en Dirk van der Maan, Arij van der Maan, Pieter Herrewijn, getrouwd met IJda van der Maan, wonende te Zwammerdam, en Gooltje van der Maan, wonende te Bodegraven, kinderen van de eerstgenoemd echtpaar, Deling der Goederen. Bregje van Wieringen behoudt de gehele boedel, mede daarbij gemaakte schulden. Ze zal aan ieder kind uitkeren 756 gulden 5 stuivers (RA Alphen, invnr. 36, fol. 249v).

27-10-1758 Bregje van Wieringen, weduwe van Claas van der Maan, wonend te Bodegraven, verkoopt aan haar zoon Arij van der Maan, wonend te Zwammerdam, een huis en erf, zijnde een grutterij te Zwammerdam, strekkend van de Hereweg tot de Remonstrantse kerk, die ook ten zuiden belend is en ten noorden de straatwijk; nog een stal met een pakhuis, gelegen als het vorige tegenover het genoemde huis, strekkend van de Hereweg tot Crijn van Straaten, die ook ten noorden belend is en ten zuiden Zuzanna Outshoorn; nog een tuintje, strekkend van de Kerklaan tot het land van de heer van Son, belend ten oosten Dirk van Greuningen en ten westen de diaconiearmen van Zwammerdam. Koopsom 2500 gulden (RA Zwammerdam, invnr. 28, fol. 253v).

26-3-1766 Bregje Ariensdr van Wieringen, weduwe van Claes van der Maen, wonende te Bodegraven, verkoopt aan Willem Righout, wonende te Leiden, 3 morgen 241 roeden land in de Steekt alhier, belend ten oosten

¹¹ Hendrik Jansz van Wieringen, tr. Aaltje Elbertse Stigter.

en zuiden de erven van Gerard Gaal, ten westen Pieter Lelijveld, ten noorden Everhardus en Pieter Willem Righout. Koopsom 1050 gulden (RA Alphen, inv.nr. 36 folio 250v).

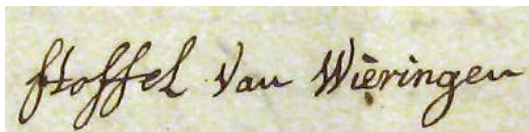
24-4-1777 Brechje Ariens van Wieringen, weduwe Claas van der Maan geeft hypotheek aan Cornelis Schimmel voor een huis en erf aan de Hoge Rijndijk (Bodegraven, transportregisters, inventarisnr. 8, Aktenr. 396).

30-4-1777 Marijtje van der Swaan, weduwe van Reijer Simonsz van Honinge, wonend te Delfshaven, verkopen aan Bregtje van Wieringen, weduwe van Claas van der Maan, wonend te Bodegraven, een huis en erf in de Brugstraat, strekkend van de straat tot in de buurwijk, belend ten zuiden Jan Wolmer en ten noorden de erven van Cornelis van der Boon. Laatste eigendomsbrief van 04-05-1734. Koopsom 700 gulden (RA Zwammerdam, invnr. 29, fol. 186).

20-11-1790 De boedelscheiding tussen de kinderen en kindskinderen van wijlen Bregje van Wieringen in leven weduwe van Klaas van der Maan vindt plaats voor notaris Brack te Zwammerdam (ORA Zwammerdam 30 fol 170 en 170v). Onderdeel hiervan is een huis en erve in de Bruggestraat te Zwammerdam.

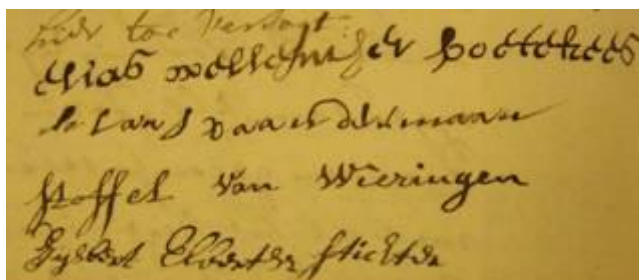
6. *Stoffel Aris van Wieringen*, ged. 9-4-1702, tr. Nieuwkoop (Noorden?) *Trijntje Jans Brak*.

21-5-1737 vermelding: Onder de geregte van Noorden. 'Item nogh een perceel weijlant leggende onder den geregte als voor belent ten oosten de Kerklaan, ten westen de heer Pieter Lietaert, ten zijden Stoffel van Wieringen en ten noorden de kerk.' (ONA Ouder Amstel 4163/ 15)

18-2-1759 Attestatie van Willem Outshoorn, "oud omtrend 80 jaaren, Arij Abrahamze de Jager, oud omtrend 70 jaaren, en Willem de Jager, oud omtrend 47 jaaren, woonende zij twee Eerste Deposanten onder Nieuwkoop, en hij derde Deposant onder Noorden"; Willem Outshoorn verklaarde dat "het baanwerk op de Vliet, de paal No.23 den tijd van ruim vijftigh jaaren, jaa zoo verre als hem geheugt, bij de bruijkers, off Eijgenaars van het partheij lands, groot drie, en een halv mergen, gelegen zoo te Noorden, als onder Agtienhoven, strekkende van de voorwetering aff, tot agter aan het water toe, belend ten oosten Aart van Spengen, en ten westen Cornelis van Leeuwen, waar van naderhand eijgenaer is geworden Stoffel Arisze van Wieringen, en door deszelfs erfgenamen op den 27 Januarij 1755 bij publijcque veijlinge alhier geveijlt, en verkogt aan Gerrit Jansze Outshoorn, gemaakt is geworden; Verders verklaarde hij eerste Deposant, dat eenige tijd geleden naa de Verkoopinge van gemelde stuk lands, ten zijnen huijze is gekoomen Hendrik van Wieringen, meedevoogt over de Toenmaal minderjarige Elbert Gijsbert Stigter, aan hem Deposant vragende, wat hij hem zoude raaden, off hij dit baanwerk, van het voorsz: partheij, hier voore gemeld, nogh zoude blijven maaken, wat hem Deposant daar van dagt, dat hij Deposant hem daarop geraaden heeft, dat hij het zoude maaken, want dat het daar altoos bij gemaakt is geweest, dat gemelde Hendrik van Wieringen hem daarop tot antwoordt gaff dat het hem ook zoo goed dagt, en dat het naa dien tijd van de verkoopinge is gemaakt geworden" (RA Nieuwkoop, fol. 101).

1760 Memoriën ingediend bij de Hoge Raad door de dijkgraaf der heerlijkheid Nieuwkoop, Noorden en Achttienhoven wegens het appel van de erfgenamen van Stoffel Arisze van Wieringen tegen de uitspraak van een zeventuig, dat zij aansprakelijk zouden zijn voor het onderhoud van een dijkvak aan de Vliet (Archief van het hoogheemraadschap Amstelland, inv.nr. 508).

Boedelscheiding na het overlijden van Arij van Wieringen tussen Elias Willemse Boetekees, Claas van der Maan, Stoffel van Wieringen en Gijsbert Elbertsz Stichter (17-8-1735, NA Nieuwkoop, invnr. 4, nots. Pieter Lietaert).

7. *Neeltje Arien van Wieringen*, ged. 16-12-1703, tr. *Gijsbert Elbert Stigter*.

28-5-1744 Boedeluitkoop (ORA Nieuwkoop invnr. 99).

Ik onder geschreven bekenne volle genoege te hebben
wegens het getoffte ackoort tusse mijn swaager
Hlaas van deffmaay en Kornelia dan vastfick
wiegens het sijt koopen van de ganssen boedel
van mijn broeder Stoffel van wiergh en dat
voer Ben Kom van 1100 gulden aldus gedaen
op den 20 Inij tot Noordn. anno 1772

nedeltje van wierghen